KNNV afd. Vriezenveen e.o.

November 2022 nieuwsbrief nr. 24

KNNV
vereniging voor veldbiologie
Afdeling Vriezenveen

Eerder uitgegeven nieuwsbrieven staan op onze website

Beste lezer,

We beleven een warme, en ook weer droge eerste herfstperiode. Wel fijn rond de herfstvakantietijd! Of dit ook indicaties zijn voor de klimaatveranderingen? De tijd zal het leren. Als ik dit schrijf komen er enkele dagen aan met middagtemperaturen boven +20C

De Vliegenzwam wordt nu wel meer gezien, ik telde er in een aantal bermen tientallen tot zelfs ruim 100. De grootste Vliegenzwamhoed die ik tot nu toe vond had een diameter van 22cm. Via waarneming.nl zag ik er in onze gemeente ook al eentje met een diameter van 24cm.

In deze nieuwsbrief excursieverslagen over zoektochten naar paddenstoelen en vogels.
En aandacht voor de recente zonsverduistering. De eerste uitslagen van BIJ12 over gedode schapen noordelijk Vriezenveen, waaronder schapen van de Vereniging "Het Veenschap" die o.a. delen van het Veenschap aan het Hazenpad beheert, wijzen op een wolf. "Het Veenschap" is een crowd funding actie gestart voor aanschaf van extra hoge schapennetten en sterkere stroomklokken. Voor meer info hierover zie: hetveenschap.nl/nieuws

De bomenkap in delen van Engbertsdijksvenen-Zuid vordert. Vanwege de nog hoge temperaturen is het werk tijdelijk stopgezet. In de randzones blijven bossen staan. In grote delen van de Engbertsdijksvenen is "nazorg" uitgevoerd door het verwijderen van ongewenst uitgelopen houtopslag, voor een flink deel gedaan middels handmatig gebruik van bosmaaiers. Dit zal nog wel vaker moeten, pas na stabielere vernatting van het veen zal dit verder afnemen. Een eerste concept van het PIP (Provinciaal InpassingsPlan) van de gebieden rondom de Engbertsdijksvenen (en er deels binnen) kan bekeken worden op 10 november in Bruinehaar. Zie meer info elders in deze nieuwsbrief.

In november staat als eerste de Natuurwerkdag op de agenda. Samen met Scouting Vriezenveen wordt er zaterdag 5 november gewerkt aan het Hazenpad in het Veenschap. Ook op 2 doordeweekse dinsdagochtenden werken we aldaar. Wil je eens de handen uit de mouw steken? Je bent welkom!
En een excursie naar de Velderberg in het Reggedal bij Hancate. Aldaar wordt gewerkt aan herstel van weer een stukje meanderende Regge met vis paaiplekken en waterberging. Ook bij Archem wordt nog volop gewerkt aan de meanderende Regge en voor de Eerder Hooilanden zijn de plannen goedgekeurd, dus kan begonnen worden aan het verleggen en deels omvormen van de benedenloop van de Hammerwetering in een meanderende natuurstroom.

Voorzitter Herman Stevens

Agenda november 2022

Nationale Natuurwerkdag 4&5 november

Voor de 22ste keer organiseert LandschappenNL samen met de provinciale landschapsbeheerorganisaties en natuurorganisaties de Natuurwerkdag in november. Het grootste vrijwilligersevenement in het groen! Op meer dan 500 locaties verspreid door het hele land zetten jong en oud zich in voor natuur en landschap en dragen zo bij aan een groene leefomgeving. Ook in Twenterand kun je meehelpen tijdens de Natuurwerkdag.

Natuurwerkdag met de Scouting en KNNV
Doe mee op 5 november

Tijdens deze 22ste nationale natuurwerkdag werken dit jaar ook voor de 22ste keer de KNNV Vriezenveen weer samen met Scouting Vriezenveen. In het Veenschap nabij het Veenmuseum aan het Hazenpad gaan we weer bomen kappen, berken opslag, varens/graspollen verwijderen en de heide schonen. Met deze werkzaamheden wordt de natuur weer een handje geholpen.

We starten om 09.15 uur nabij het vliegveldje aan het Hazenpad, de zandweg bij het Veenmuseum aan de Paterswal. Er wordt gewerkt tot ongeveer 14.30 uur
Tussen de middag zorgt Scouting voor een "warme hap"! Maar natuurlijk kan men ook alleen 's morgens de handen uit de mouwen komen steken.

Excursie naar de Velderberg

Zaterdag 12 november 2022 van 8:30 tot 12:30

Algemene excursie naar de Velderberg bij Hancate

In het gebied Velderberg is Waterschap Regge en Dinkel in 2005 begonnen met het herstel van oude rivierbeddingen van de Regge. Op een topografische kaart is aan de loop van de oude gemeentegrenzen goed te zien hoe bochtig de Regge vroeger was.
De oude situatie is zo veel mogelijk teruggebracht. Zelfs de Bever heeft zich hier weer gevestigd, en misschien laat deze zich nog even bewonderen. Recent is bij Hancate nog weer 6,5 ha. heringericht. Doel: extra waterberging, paaiplek voor vissen en geschikt maken voor natuurdoelen.

De Regge met Velderberg tijdens hoogwater 23 februari 2022

Startpunt van onze wandeling (tegen 9 uur): bij de Stuw in Hancate, Hancateweg-Oost Hellendoorn. Tussen de huisnummers 7 en 9 vind je dichtbij de stuw en de vistrappen een kleine parkeerplaats.
Meenemen: verrekijker, vogelboek, plantenboek, goed schoeisel, en eventueel iets te drinken en te eten.

Vertrek: 8:30 uur Manitobaplein te Vriezenveen tegenover de Hulle
Terug rond 12:30 uur

Landschapsbeheer Veenschap

Dinsdag 15 en 29 november 2022

We werken van 9 tot 12 uur ergens in de buurt van het het vliegveldje aan het Hazenpad

Op deze doordeweekse ochtenden de handen uit de mouw in het Veenschap. Mede door onze inzet is in het Veenschap op steeds meer plaatsen weer heide te zien. Nu is het zaak deze zo veel mogelijk vrij van de berken en bramenopslag te houden.

Voor gereedschap, koffie en thee wordt gezorgd.
Meer informatie is te verkrijgen bij Herman Stevens (tel.:0652786351) of Gerrit Schepers (tel: 0651299105)

Noteer ook deze data alvast in je agenda

Excursies en samenkomsten:
Zaterdag 17 december 2022 Gezellige midwinter kerstwandeling
Zaterdag 7 januari 2023 Nieuwjaarsborrel bij de Educatieve kruidentuin
Zaterdag 14 Januari 2023 Vogelexcursie Flevopolder en Oostvaardersplassen
Maandag 16 januari 2023 Fotogroep avond

Landschapsbeheer:
Dinsdag 13 december 2022 Landschapsbeheer Veenschap
Dinsdag 10 en 24 januari 2023 Landschapsbeheer Veenschap
Dinsdag 7 februari 2023. Beheer faunapassage nabij De Pollen

Verslag Vogelexcursie Weerribben

8 oktober 2022.

Helaas moesten we het zonder onze excursieleider Gerrit doen, hij moest zich afmelden maar niet zonder ons van een goede route beschrijving en vogelkijkplekken te voorzien. We zouden voor deze excursie een 7-tal locaties in de kop van Overijssel en iets over de grens van Friesland bezoeken.
Het weer voor deze dag was bijna uitstekend. De wind begon 's middags wel behoorlijk aan te trekken. Veel zon en een temperatuur van ca. 13 °C oplopend tot ca. 18°C. Met 5 personen vertrokken we als vanouds vanaf het Manitobaplein, rond 07.00 u.

1e locatie, Brandemeer bij Oldelamer (Friesland).
Zo onderweg kort in de buurt al een vijftiental soorten opgeschreven maar op de locatie zelf weinig bij kunnen schrijven. O.a. Houtduif, Holenduif, Ekster, Spreeuw, Knobbelzwaan, Grauwe gans, Kokmeeuw, Torenvalk. Roodborsttapuit en Buizerd.

Bij de 2e locatie Veenpolders Rottige Meente was het eigenlijk al niet beter.
Wel een kijkhut onder "architectuur" gebouwd maar eigenlijk geen vogels, tenminste niet op de plas ervoor. Koolmees, Boerenzwaluw, Grote lijster, Wilde eend, Kolgans,Baardmannetje en Watersnip. We hoorden ook nog een Waterral

De 3e locatie was het infocentrum van SBB in Ossenzijl en tevens voor de hoog nodigen een sanitaire stop. Hier Roodborst, Huismus, Kool- en Pimpelmees en een DAF 33 treffen.
In het bezoekerscentrum kregen we de informatie over een Roerdomp op het adres Hoogeweg 20, en een 15-tal Koereigers tussen Belt-Schutsloot en Zwartsluis aan de Arembergerweg.
Van de eigenaar van Hoogeweg 20, de informant van SBB, mochten we rustig achter het huis kijken en bijna zeker zouden we de Roerdomp kunnen spotten. Niet dus!

Dan de 4e locatie. Gemist! Het zat ons nog niet erg mee m.b.t. het aantal soorten.

De 5e locatie aan de ing. Luteijnweg bij Scheerwolde schiep hoge verwachtingen door een eerder bezoek van enkele deelnemers aan de vogelkijktoren, Twitterhut, mooi gelegen aan een grote plas. (onderweg er naar toe 2 Ooievaars) En ja, hier zaten best wel wat vogels op het water. Wel een beetje ver weg maar daar hadden we dan weer onze telescopen voor. Gele kwikstaart, Waterhoen, Meerkoet, Wintertaling, Smient, Canadese gans , Putter en Vink vulden ons lijstje aan. Ook niet echt spectaculair maar toch. Een poos mooi staan "filteren". Toen we hier uitgevogeld waren ging het richting Beulakerpolder aan de Jonenweg, de 6e locatie.

Hier een eindje in gewandeld met een opening van Bruine kiekendief man en vrouw, er tussenin Slobeend vrouwtje en een slot van IJsvogel. O ja,ook nog een platgereden Ringslang. (en deze was echt wel dood)

De Auken bij Scheerwolde, locatie 7 was ook goed voor een tijd "filteren". Nieuwe soorten hier waren, Zilvermeeuw, Pijlstaart, Dodaars, Gaai, Sperwer, Groene specht en de topper Visarend! Een hele poos mooi kunnen bewonderen. Verder hier ook nog 11 grote Zilverreigers en tientallen Witte kwikstaarten.
Inmiddels was het ruim 17.00 uur geweest en overlegden we of we zouden proberen de Koereigers te zien te krijgen. 15 Koereigers bij elkaar is toch wel heel bijzonder.

We gokken erop. Via Giethoorn, de Blauwe Hand en Belt-Schutsloot rijden we naar de Arembergerweg.
Helaas geen Koereigers. We rijden toch iets verder de polder in op deVeenen en warempel we zien 1 Koereiger, de kers op de taart! Bijzonder vonden wij nog dat deze Koereiger duidelijk voorkeur had voor een egaal donker gekleurde koe.

Een mooie afsluiting van de excursie.
Totaal 51 soorten. Niet wat je noemt geweldig maar wel een mooie excursie gehad.
Tijdens de hele excursie ook grote aantallen gezien van Kievit, Spreeuw, Grauwe gans en Grote zilverreiger (totaal wel zo'n 45 ex.) en Witte kwikstaarten.
Ook het aantal Reeën die we hebben gezien was niet klein, ik schat totaal (heb ze niet geturfd) wel 20 exemplaren.

Verslag: Johan Niphuis.

Verslag Paddenstoelen excursie Zandstuvebos

22 oktober 2022 09.00-11.30 uur.

Prima paddenstoelen weer. Na de regen van de afgelopen dagen was het behoorlijk vochtig en een temperatuur van zo'n 16 tot 20° C zorgde ook voor veel vruchtlichamen boven de grond van schimmels "onder de grond".
14 deelnemers hadden onder de deskundige leiding van Herman (geassisteerd door Elly) een boeiende en leerzame excursie met veel soorten.
Dat was tijdens de paddenstoelenwandeling Eerder Achterbroek op 24 september wel anders. De "buit" was nu beduidend groter maar dat heeft natuurlijk alles te maken met vocht en temperatuur! Excursies moeten ruim van te voren worden gepland en dan is het maar afwachten of de weersomstandigheden ook meewerken.

Deze morgen heb ik totaal 39 soorten genoteerd maar het kunnen er ook best een paar meer zijn geweest. Ik was niet altijd bij de kopgroep. Soms ervoor, maar ook vaak erachter.
Goed, we begonnen met de Nevelzwam die vaak zichtbare heksenkringen maakt.
Daarna de Honingzwam die eetbaar is, en verder met Draadsteelmycena, Wit oorzwammetje, Gewone zwavelkop, Sparrenkegelzwam, Glimmerinktzwam, Geschubde inktzwam, Geweizwammetje en Kleverig koraalzwammetje. De enige flora die werd belicht was Salomonszegel, die ook wel "zeug met biggen" wordt genoemd. We gaan verder met Helmmycena en een Melkzwam. Een paddenstoel waar Herman en Elly geen etiket op konden plakken werd losgelaten. De Valse cantharel/hanenkam en het verschil met de Echte cantharel/hanenkam is dat de valse altijd oranje getint is en de echte eetbaar.
Achteruitgang van de Echte cantharel is niet alleen veroorzaakt door plukken maar zeker ook door stikstof depositie. Daar kunnen ze blijkbaar niet tegen. Dan komen we Meniezwammetjes tegen in 2 stadia: oranje en rood. De veldgids bracht uitkomst: het gaat hierbij om de geslachtelijke vorm (helder rood) en de ongeslachtelijke vorm (menie kleur)
Op hout vinden we een paddenstoel met een zijdelingse steel. Op 2 determineer apps, te weten Obsidentify en Google lens werd nagezocht. Deze vertelden respectievelijk dat het een schildpad, heikikker of muizensoort was. Google spande de kroon om te zeggen dat het hier om een soort pantoffel ging!!!

We kwamen er toch uit: Gewone oesterzwam. Dan wordt er een Russula soort gevonden en Herman verteld dat het vroeger een Regenboogrussula was, de naam later veranderde in Berijpte russula en deze tegenwoordig Duifrussula heet. Draadknotszwam en Pijpknotszwam, waarover eerst nog enige discussie ontstond maar uiteindelijk hebben we beide gezien. Dan weer een slijmzwam soort waar geen naam aan gegeven kon worden dus Slijmzwam spec. Doolhofzwam, Dennenkleefsteelmycena, Gewoon elfenbankje, Oorlepelzwam en weer een spec. van een franjehoed en een soort die men Dennenmoorder heeft genoemd.
Plooivlieswaaijertje, Kastanjeboleet en een soort die je op grote afstand al kunt ruiken, de Grote stinkzwam. Dan heb je ook nog Kleine stinkzwam soorten, maar die hebben we niet gezien. Grote sponszwam werd ook verwacht, maar helaas niet gezien.
Dan komen we in een andere biotoop, een kleine open vlakte, waar rood met witte stippen zouden kunnen zitten. Niet gezien.
Wel een Paardenhaartaailing, Gele aardappelbovist en Gewone krulzoom.

Nog een bijzondere (vind ik). Iemand vond een dode Hommel met daarop/in een zwam.
Ook Herman kende de soort niet. Wel het verschijnsel dat op levende/dode insecten/rupsen ook zwammen kunnen parasiteren. De vruchtlichamen lijken wel op bepoederde knotsjes

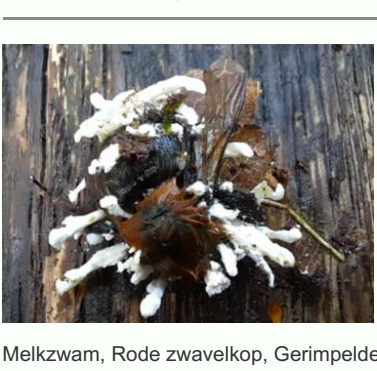

In een poging nadien om de correcte soortnaam te achterhalen, komt de Spinnendoder (een soort uit de schimmel familie gibellula) in beeld. Die zou niet alleen op spinnen voorkomen. Maar er zal zeker nog wel microscopisch werk aan te pas komen om meer zekerheid te krijgen.
Niet alles was paddenstoel, we zagen ook nog: Havik, Koolmees, Zwarte kraai, Merel, Buizerd, Groene specht en een aantal nestjes van de Tijger-of Wespspin. In een nestje van die Wespspin waren duidelijk zichtbaar jonge spinnetjes aanwezig.
Opnieuw gingen we weer het bos in en vonden Melkzwam, Rode zwavelkop, Gerimpelde korstzwam en Takruitertje. De laatste soort die ik opschreef, bijna aan het einde van de excursie, was: Blauwverkleurende roodsteelfluweelboleet. Alleen de naam al is een mooie afsluiting van weer een leerzame excursie op een mooie morgen en op een mooi tijdstip.

Verslag: Johan.

P.s. bij het verlaten van het parkeerterrein, stonden in de berm van de Hammerweg nog wel een tiental Vliegenzwammen. Bij het oprijden van de parkeerplaats door iedereen over het hoofd gezien!

Vriezenveen schoon cleanup day

Zaterdag 23 oktober was het weer tijd voor een schoonmaakactie rond Vriezenveen.

8 deelnemers van de Werkgroep Vriezenveen Schoon gingen dit keer op pad aan de noordkant van Vriezenveen.
De ene groep (3) trok per fiets richting Daarlerveen. Twee anderen begonnen aan de Dalweg en Garstweg richting Sibculoseweg.

Een schrikbarend stuk, aldus Gerrit. Na 100 meter al een huisvuilzak vol! De overige deelnemers begonnen op de carpoolplaats aan de Sibculoseweg. Waarschijnlijk is dit ook een hangplek, omdat alleen op deze parkeerplaats de opbrengst al 1 volle zak met zwerfvuil was! Daarna werd verder de Sibculoseweg tot aan Sibculo geschoond en de andere kant op werd geschoond tot aan de Tonnendijk.

Onderweg kregen enkele deelnemers een duimpje omhoog of een compliment van passanten. Altijd fijn, omdat soms de irritatie wel eens kan oplopen door het gedrag van mensen, die alles maar in de natuur en eigen leefomgeving gooien. En dat is echt niet alleen maar de jeugd of de fastfoodgeneratie die dat doet...

Mooi
Schoon
in actie
help u mee?

Voor de opbrengst qua afval van deze morgen zie foto. Dit is exclusief 1 zak die in Sibculo bij de picknicktafel staat en 2 zakken van de fietsbrigade. Ook een gedumpt winkelwagentje ontbreekt op de foto.
Naderhand gezellig nagepraat bij de kruidentuin onder het genot van koffie met een krentenbol.

Met vriendelijke groet, Herma

De volgende cleanup actie staat gepland op zaterdag 26 november om 9 uur vanaf kruidentuin Herman Jansenpark. Wil je ook een keer helpen neem dan contact op met Herma via de mail.
werkgroepvriezenveenschoon@hotmail.com

De groep maakt gebruik van de App van Helemaalgroen.nl **hier** is goed te zien hoe ze de omgeving schoonhouden.

Het zou goed zijn als in Twenterand de vervuiler ook een keer aangesproken zou worden. In Hulsen gemeente Hellendoorn gebeurt dit wel.

HOUD HULSEN
SCHOON
DUS AFVALVRIJ
IK BEN SUPPORTER VAN EEN SCHONE BUURT
Hulsen
Samen voor elkaar

In de Ban van Torenvalken. Deel 8.

door Gerard Spit

Het nieuwe jaar 2022 is nog maar net begonnen, of wij zijn alweer druk geweest met ons kleine valkje. Ja! Want er stond ons nog een reparatie te wachten aan Torenvalk **kast 2**. (fam. de Jager.).
Bij de laatste inspectie afgelopen najaar/winter bleek dat de hoofdpaal, inclusief schoren, niet al te best meer waren, dus vervanging was geboden. En zo geschiedden op 6 januari bij de Kruidentuin van de KNNV door Johan, Hans en Gerard de eerste voorbereidingen. Hier hebben wij in de opslag meerdere palen en schoren liggen die we t.z.t. kunnen gebruiken. Met vereende krachten werd de paal van de nodige schors ontdaan, werden paal en schoren op de juiste lengtes gezaagd en alles wat met de grond in aanraking komt voorzien van een beschermlaag. Daarna de nieuwe kast monteren aan de paal met draadeinden met moeren en alles waterdicht afkitten. Na enkele uren werk was deel 1 van de reparatie een feit en was het een compleet bouwpakket, klaar voor transport.

De volgende datum was voor ons ook snel gevonden, donderdag 13 januari. Deze ochtend waren de weergoden ons goed gezind, het was droog. Nadat de aanhanger vol was geladen bij de kruidentuin ging het transport richting Veeneindeweg. Hier aangekomen bleek dat het weiland behoorlijk drassig was na de vele regen van de afgelopen dagen. Toch kwam het transport keurig bij de locatie waar het moest gebeuren. Het demonteren kon beginnen en in een mum van tijd was dit gerealiseerd. Nu bleek ook dat het geen overbodige luxe was die vervanging. De paal was tot in de kern compleet verrot en met het minste of geringste stormpje had alles platgelegen. Ook het optuigen van de nieuwe kast was met een goede onderlinge werkafstemming binnen de kortste keren zo gefikst.
Als laatste handeling werd er nieuw nestmateriaal in de kast gestrooid, en dit alles binnen enkele uren. Er stonden na afloop dan ook 3 tevreden Torenvalk enthousiastelingen bij kast 2 die weer jaren tegen weer en wind bestand is.

Het is februari als ik een telefoontje krijg van Gerard Vrielink van de Greftenhoeve met de mededeling dat hij er een Torenvalk kast bij geplaatst heeft. Te weten dat hij er ook al twee heeft vroeg ik hem dan ook, nog eentje Gerard, je hebt er ook al twee toch? Ja! Maar deze staat aan de andere kant waar wij ook veel blauwe bessen struiken hebben. Want ook daar zijn veel muizen actief, vandaar. Oké! Dan kom ik een keer kijken. Enkele weken later ernaartoe. Bij aankomst hartelijk ontvangen en onder het genot van koffie zei hij eerst, heb ook nog een donatie gedaan voor jullie inzet. Gerard en Janneke hartelijk dank hiervoor! Wij kijken even later met hem naar de mooie kast op een ijzeren paal en stevig in de grond. Maar! De plek zit precies op een driesprong van sloten, dat kon niet beroerder. Hoe komen wij daar met onze ladder ooit bij om te ringen? Geen probleem zei Gerard Vrielink, als jullie komen voor controle of ringen rij ik met jullie mee met de tractor en voorlader.
Ondertussen is het maart geworden, en op enkele mooie dagen deed ik al mijn rondjes op de fiets langs de kasten. Met de verrekijker in de aanslag keek ik bij alle kasten naar activiteiten en bezetting. En kwam tot de conclusie dat ook 2022 wel eens weer een goed jaar zou kunnen worden.

Eind april gaat Gerrit ook op stap met zijn camera in de aanslag voor de controles "in" de kasten op zoek naar eieren en bezetting . Na enkele controles bleek al dat het ook nu weer een succesvol jaar zou kunnen worden. Alleen **Kast 3** van de fam. Teunis aan de Veeneindeweg West was onbezet.
En met **Kast 9** aan het Hazenpad (vernoemd naar Johan de Lange, die ons helaas ontvallen is), wil het ook nog niet lukken met bezetting.

In deze periode kwamen wij in contact met de fam. Maneschijn. Zij hebben aan de Veeneindeweg West ook een stukje land liggen, "Jenesland". En wat blijkt, hier hebben ze Torenvalken en Steenuilen zitten. Bij inspectie van ons samen met de familie blijkt dat zowel de Torenvalkkast als de Steenuilkast bezet zjn en ook succesvol.

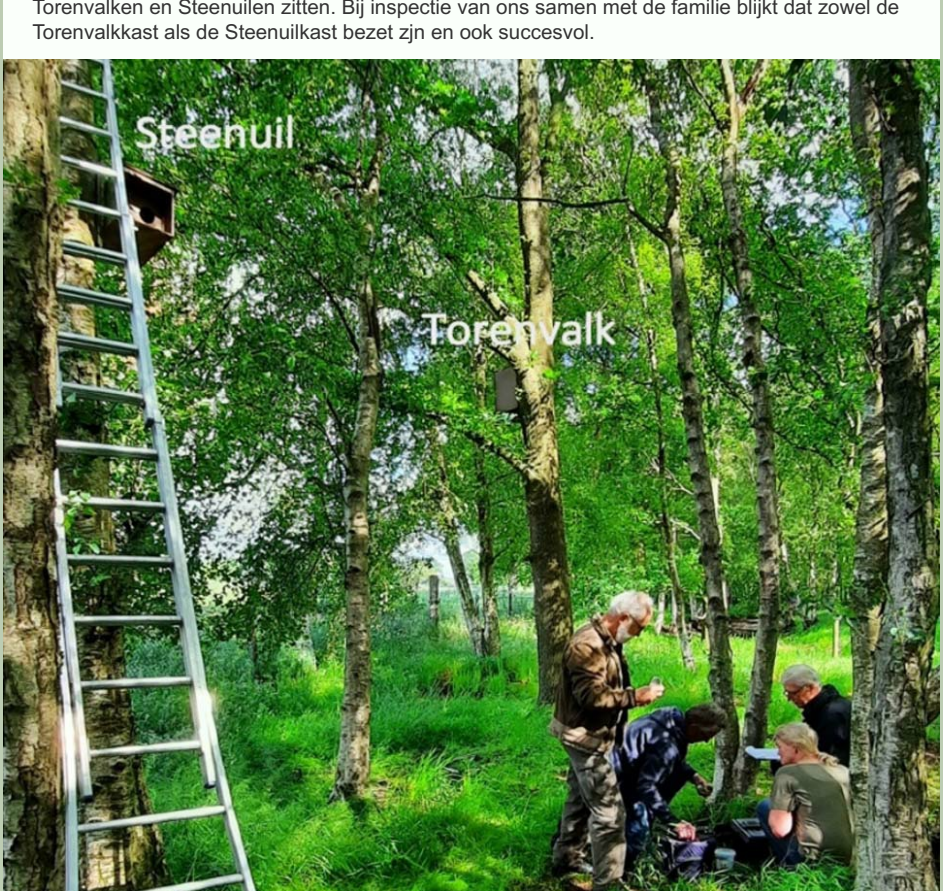

Op 30 april blijkt dat **kast 2** het legsel al compleet heeft en op 9 juni konden daar dan ook 5 jongen geringd worden. Anderhalve week later werden ook in **kast 7 en 10** al jonge valkjes geringd.
En op 4 Juli werden ook in de laatste 4 kasten de jongen geringd.

Hierna werd voor ons, Gerrit, Johan, Hans, Herman en Gerard de intensiviteit iets minder en kunnen we ons weer toeleggen op reparatie of vervanging.

Na de vakantie kwam Gerrit met de mededeling, dat Arno Kruiskamp 3 stalen buizen voor ons had en dat Gerrit zelf ook nog een buis had. Hier kunnen we mooi stalen palen van maken met een kast er op gemonteerd. T.z.t. zullen wij hier mee aan de slag gaan.
In oktober kwamen we in contact met "Het Zaaghuis" aan de Watergang op het industrieterrein aan de westzijde van de N.36. Daar bleek, na info van derden, dat er regelmatig Torenvalken worden gezien. Op een doordeweekse middag hebben Johan en Gerard met de eigenaar, Dhr. Paarhuis gesproken en hebben met hem de locatie van hun kast bepaalt. De eigenaar gaat zelf de kast plaatsen.
Ons kastenbestand voor 2023 gaat hiermee naar **12 kasten.**
Tot zover de nieuwtjes voor dit jaar 2022.

En als slot nog even de broedresultaten van de bezette kasten.

Kast 1:	fam. Nijland	5 eieren	5 jongen geringd
Kast 2:	fam. De Jager	5 eieren	5 jongen geringd
Kast 3:	fam. Teunis	0 eieren	
Kast 4:	fam. Knoef	5 eieren	2 jongen geringd
Kast 5:	De Giek	5 eieren	5 jongen geringd
Kast 6:	Fayersheide Zuid	4 eieren	4 jongen geringd
Kast 7:	Fayersheide Noord	5 eieren	5 jongen geringd
Kast 8 :	Volkstuinen	6 eieren	5 jongen geringd
Kast 9:	Johan de Lange	0 eieren	
Kast 10:	fam. Vrielink	6 eieren	6 jongen geringd
Kast 11:	fam. Maneschijn	5 eieren	5 jongen geringd
	Totalen	**46 eieren**	**42 jongen geringd**

Ook veel dank aan onze ringers dit jaar te weten :
Ineke Tijhaar/ Kerkhoff en Jan Vrijlink.
Groet: Gerard Spit.

Johan Niphuis heeft weer een mooi verslag van het torenvalkproject in 2022 gemaakt.
Deze staat op onze website en is via deze link te vinden of klik op de verslagen hiernaast

---

Sporen in het landschap

Een geschiedenis die dankzij het Dorpsarchief Kloosterhaar weer door verteld kan worden!

In de Engbertsdijksvenen zie je ter hoogte van de vogelkijkhut "de Pluus" in de grote waterplas een aantal betonnen paaltjes die door de lage waterstand daar circa 30 cm boven het waterniveau uitsteken. Onbetekenende paaltjes zul je zo denken, maar toch zit ook hier een geschiedenis achter. Het is namelijk een oud proefveldje van het Corrosie-Instituut TNO. In 1952 verkreeg dit instituut van de toenmalige eigenaar Terwindt-Arntzveen BV van dit afgeveende gedeelte van de zgn. 'Vier en Twintig akkers' toestemming om daar een proefveld aan te leggen om de erosie van o.a. staal, gietijzer, aluminium, plastics etc. in deze zure bodem te onderzoeken.

Het daarvoor gebruikte proefveld werd gemarkeerd met vier stenen paaltjes. In 1960 werd vlak ernaast een nieuw en kleiner proefveld (ongeveer 8 x 3 meter) in gebruik genomen. Dat proefveld werd in samenwerking met PTT en PTI (Philips Telecommunicatie Industrie) uit Hilversum aangelegd. Hier werd bv. onderzocht hoe versterkerkasten voor de telefoondienst zich in deze zure bodem hielden? Deze proeven vonden niet alleen in de (zure) veengrond plaats maar ook in andere gronden, zoals in zware kleigrond te Maassluis, in gewone kleigrond te Delft, in kalkhoudende grond te Ratum bij Winterswijk en in zouthoudende grond te Den Helder. In resp. 1980 en 1984 werden de laatste proefstukken uitgenomen. Tegenwoordig worden zulke proeven in laboratoria versneld gesimuleerd maar in die jaren was daar nog geen sprake van.
Zo zie je maar weer dat ook achter deze op het eerste gezicht 'onbeduidende paaltjes', toch nog een hele geschiedenis zit.
Deze paaltjes zijn er niet meer uitgehaald doordat ze onder water stonden op het moment dat TNO deze zou verwijderen.
Met dank aan Freddie Ekkel Dorpsarchief Kloosterhaar

Kappen in Engbertsdijksvenen

Van de week ben ik even wezen kijken naar hoe het er uitzag in De Pölle, na het kapwerk daar. Ik houd al jaren de stand van zaken van de broedvogels in het veen bij, en dan wil je toch weten wat hoe het er nu uitziet. Dat valt niet tegen: meteen na de P-plaats is aan weerszijden van het pad een strook bos weg, wat een heel mooie doorkijk geeft.

Bomen langs pad gekapt, hier is in het verleden gedumpt astbest opgeruimd.

Maar er stond ook een Pollenaar te kijken, die zich afvroeg wat hier nou de bedoeling van was. Dat kon ik uitleggen, ik heb van de zomer meegelopen met de voorlichting in het veld door Corné Balemans van Staatsbosbeheer. Het bos is daar verwijderd om de sloten die er liggen te kunnen dempen voor het beter vasthouden van water. We zijn een eindje samen opgelopen, bijna leeftijdgenoten, en veel gezamenlijke geschiedenis opgehaald. Verderop langs het pad is ook aan weerzijden ruimte gemaakt, en hebben een paar grote eiken mooi de ruimte gekregen. Het is er licht van geworden! Dit alles zal zeker van invloed zijn op de vogelbevolking in de komende jaren, ik ben er heel benieuwd naar.

F... TREE KILLERS
Werk in uitvoering

De Wielewalen die hier tot voor een paar jaar geleden een favoriete plek hadden zullen zeker een goudgele veer moeten laten. Maar zo'n kapvlakte is wel weer favoriet voor bijvoorbeeld Nachtzwaluwen, afgelopen jaar met 30 territoria in het veen! Het veen is opgedeeld in 10 deelgebieden, ieder met een eigen teller. Voor dit deel was een vacature, maar die gaat opgevuld worden door een plaatsgenoot: Henk Bos. Hij kan het vanuit huis lopend af. Waar gekapt wordt vallen spaanders, en daar is niet iedereen het met eens. Ik kwam infopanelen met een aangepaste tekst tegen. Dat is tegenwoordig bijna gewoon bij werk wat door een overheid uitgevoerd wordt, en altijd anoniem. Er wordt bijvoorbeeld elk jaar wel ergens in het Veenschap een stuk bos gekapt voor brandhout. Maar daar ben ik nog nooit een protest tegengekomen.

Geert Euverman

Caring Farmers, gefeliciteerd!

Dit jaar is Caring Farmers winnaar van de Trouw Duurzame 100. Twenterand deelt een klein beetje in de eer. Er woont een Caring Farmers deelnemer, de fam. Broenink, in onze gemeente en ze oefent een deel van haar bedrijf binnen Twenterand uit.
Van de ca 350 deelnemers aan Caring Farmers woont er slechts een 12-tal in Twente.

Waarom koos de jury voor Caring Farmers? Het is een positief geluid in een boze wereld. Deze boeren laten zien hoe zij werken zonder de natuur te schaden. Zij hebben lef en doorzettingsvermogen. Zij wachten niet af tot de overheid maatregelen neemt om het milieu te beschermen, maar beginnen zelf. Terwijl er bij een groot deel van de boeren spanningen zijn en onrust heerst over de toekomst van de landbouw toont deze groep dat er oplossingen zijn, meent jury-voorzitter Kruk, er is heel veel perspectief voor milieuvriendelijke landbouw.

Andere initiatieven in de Duurzame 100 waren o.a. Land van Ons (nr 5), Aardpeer (nr. 10) en Heerenboeren (nr. 28). Ook deze organisaties worden gedragen door mensen die zien dat het anders moet en kan.

Caring Farmers
Caring Community
Thema's
Acties
Over ons
Doe mee
Samen op weg naar natuurinclusieve kringlooplandbouw

Het thema van Caring Farmers is voortdurend een onderwerp in het publieke debat.
Recent door het advies van Remkes. Caring Farmers reageerde op zijn verhaal: "Remkes hamert, net als wij, op integrale oplossingen waar natuur, dierenwelzijn, klimaat, bodem en boer allen mee gediend zijn."

Caring Farmers bestaat 3 jaar en heeft in die periode een positie verworven te midden van andere boerenorganisaties. Vertegenwoordigers van de groep van ongeveer 350 boeren zaten in augustus aan tafel met het kabinet om te praten over oplossingen voor de stikstofcrisis. In juli presenteerde een aantal boerenorganisaties, waaronder Caring Farmers, een 'GroenBoerenPlan', waarover minister van der Wal zei: "Dit is de richting waar we naartoe moeten." Boeren om supertrots op te zijn, deze Caring Farmers.

Wim Hilderink, Milieuraad Den Ham-Vroomshoop, contact: natuurkijk@gmail.com

---

Wintertellingen in de Engbertsdijksvenen

De telgroep Engbertsdijksvenen doet sinds 1978 onderzoek aan broedvogels en wintergasten in het gelijknamige gebied. In dit artikel worden de resultaten besproken van enkele karakteristieke vogels uit de wintertellingen in het seizoen 2021-2022. Het betreft de Blauwe Kiekendief, Toendrarietgans, Smelleken, Zeearend en Klapekster.

TELGROEP
ENGBERTSDIJKSVENEN

De Zeearend

Tijdens de avondtellingen zijn een aantal malen Zeearenden gezien. Aangevuld met losse waarnemingen (waarneming.nl) blijkt dat er ruwweg tussen half januari en half april regelmatig Zeearenden in de Engbertsdijksvenen verbleven. Meestal waren het onvolwassen exemplaren (1ste en 2de kalenderjaar) maar soms ook sub-adulte vogels.
Op 21 januari en op 25 maart verbleven er 2 vogels in het veen. Op 14 en 15 maart pleisterde een gezenderde vogel in het veen (zie figuur).

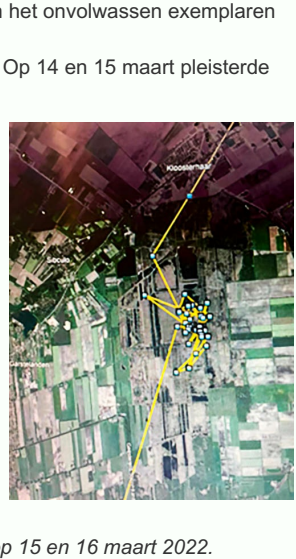

Activiteitsgebied gezenderde Zeearend tijdens verblijf op 15 en 16 maart 2022.

Dit betrof een derde kalenderjaar vogel (jong uit 2020) met herkomst de Brabantse Biesbosch. Deze vogel heeft één nacht in deelgebied NO geslapen; het activiteitsgebied in de Engbertsdijksvenen lag vooral in deelgebied NO en de Weide van Overesch en was hier optimaal op het vangen van ganzen. De Zeearend neemt als broedvogel gestaag toe in Nederland. De meest nabije broedgevallen vinden we in de IJsseldelta. Langs de IJssel tussen Zutphen en Deventer verblijven al enkele jaren vogels en in 2022 heeft een paartje bij het Bargerveen gebroed net over de grens in Duitsland. Jarenlang was de Zeearend een schaarse doortrekker in Twente maar de laatste jaren pleisteren af en toe vogels voor langere tijd. Dit roept de vraag op of het mogelijk is dat in de toekomst een paartje in onze regio gaat broeden. De Engbertsdijksvenen lijkt de meest kansrijke locatie gezien de aantallen broedende en overzomerende ganzen.

Zeearenden bij de grote plas in de Engbertsdijksvenen

Klapekster

De Klapekstertellingen zijn uitgevoerd op alle zaterdagochtenden en duurden gemiddeld 2 uur (van circa 1 tot 3 uur na zonsopkomst). Er werden iedere keer 5 deelgebieden geteld door 3 verschillende groepen tellers. Doordat de afgelopen 3 winters veel berken zijn gekapt jaagden de vogels meer vanuit lagere struiken en zitposten en vielen daardoor minder op dan in het verleden toen naar verhouding meer vanuit hoge zitposten werd gejaagd. Voor het vinden van Klapeksters is het extra nodig met de verrekijker de lage zitposten in het terrein af te speuren.

Klapeksters verblijven winters in de Engbertsdijksvenen; ze gebruiken territoria waarin andere Klapeksters niet worden getolereerd. Waar territoria van 2 vogels aan elkaar grenzen kunnen conflicten worden waargenomen. Hierbij nemen de vogels een dreighouding aan, worden pikbewegingen gemaakt en zien we achtervolgingen. Binnen de territoria worden niet alle delen even intensief gebruikt, de vogels zoeken naar delen met een hoog aanbod van voorkeursprooien. Voorbeelden hiervan zijn grazige vegetaties met woelmuizen en piepers, Pijpenstrovegetaties met Dwergmuizen, bosranden of struweel met bosmuizen en zangvogels, heidevegetaties en kale grond met Levendbarende hagedissen en plasranden met Heikikkers. In of vlakbij deze territoria slapen de vogels in lage en compacte Grove dennen, Wilgen of Krenten.

Rick de Ruiter

Biddende juveniele Klapekster (witte toppen op dekveren) op 31 jan 2022 in territorium A (Foto: Rick de Ruiter).

Voor het afbakenen van de territoria en bepalen van de minimale aanwezigheidsduur zijn ook losse meldingen gebruikt (aanvullende bezoeken of via waarneming.nl) en tevens is op 3 dagen (30 dec, 2 feb en 25 feb) het hele veen en het heideveld bij Bruinehaar met de fiets afgezocht op Klapeksters.
Uit de analyse blijkt dat er in seizoen 2021-22 minstens 4 territoriale vogels in de Engbertsdijksvenen verbleven (zie figuur 5). Eén vogel gebruikte 2 gebieden: namelijk gebied A en C. Uitsluitende waarnemingen zijn gedaan van de vogels A en B (op 2 datums) evenals de vogels D en E (op 1 datum). Daarnaast is eenmaal gezien dat een Klapekster vloog van territorium A naar C. Territorium F lag op het heideveld bij Bruinehaar op een afstand van 1,5 - 2 km afstand van territorium C. Waarschijnlijk betrof dit een vijfde vogel maar het is niet uit te sluiten dat dit één van de vogels uit de Engbertsdijksvenen was die in de maanden januari en februari buiten het reservaat naar voedsel zocht. Dit verschijnsel is eerder waargenomen in het voorjaar van 2004 toen een vogel de Engbertsdijksvenen vroeg in de ochtend verliet en ging foerageren in het Veenschap op 1,5 km afstand.

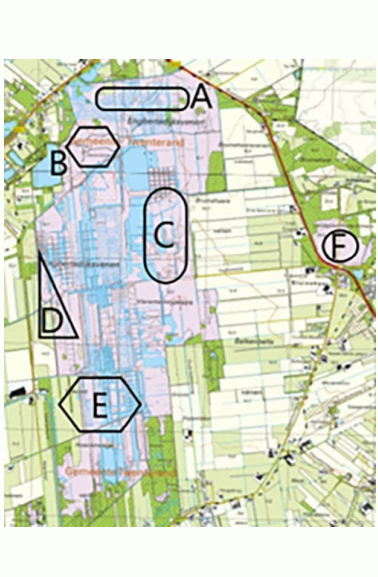

De territoria A, B en C zijn eind januari en begin februari al verlaten. Met name voor territorium B is dit opmerkelijk vanwege de ligging op de stuwwal van Sibculo. Blijkbaar was het aanbod aan Levendbarende hagedissen (belangrijke voorjaarsprooi) ondanks het zachte winterweer onvoldoende. De territoria D en E werden tot begin april gebruikt. Hier foerageerden de vogels vooral op de voormalige landbouwkavels westelijk van het surveillance pad.

Dat het vinden van een in principe opvallende vogel als de Klapekster lastig is, blijkt uit de berekende trefkansen. Deze varieerde voor de territoria van 14 % (A) – 50% (C). Hierbij moet territorium A eigenlijk buiten beschouwing blijven omdat deze buiten de gebruikelijke looproutes ligt tijdens de zaterdagochtendtellingen. Het zogenaamde waarnemerseffect hierbij is groot; ervaren waarnemers met veel gebiedskennis zien vaker Klapeksters!

Schematische ligging van de 5 Klapeksterterritoria in de winter 2021-22 welke door 4 vogels werden gebruikt (territoria A en C werden gebruikt door dezelfde vogel)

Peter van den Akker (akkervanden@yahoo.com) namens de Telgroep.

Het hele verslag dus ook met de Blauwe Kiekendief, Toendrarietgans, en Smelleken van Peter is hier als pdf te vinden

---

Nieuw bij de KNNV uitgeverij

Dwaalgast in het graan

De steppekiekendief in vier seizoenen

Auteur(s): **Ben Koks & Elvira Werkman**
ISBN: 9789050118590 € 24,50

Reserveer of bestel bij de KNNV uitgeverij hier

De steppekiekendief is een verrassende vogel. In 2017 broedde deze sierlijke roofvogel voor het eerst in Nederland, in een akker bij het Groningse Westerwijtwerd. Het was wereldnieuws, want het dichtstbijzijnde nest bevond zich 2500 kilometer verderop: in de buurt van Oulu in het noorden van Finland. Ook daar is de steppekiekendief een nieuwe broedvogel. Evenals in Spaanse, Franse en Tsjechische graanvelden.

Dwaalgast in het graan
DE STEPPEKIEKENDIEF IN VIER SEIZOENEN
Ben Koks & Elvira Werkman

Wat is hier aan de hand? Waar komen die steppekiekendieven ineens vandaan? Wat gebeurt er in de oorspronkelijke broedgebieden, in Rusland en Kazachstan? Om antwoorden te vinden, spraken Ben Koks en Elvira Werkman met onderzoekers op drie continenten, doken in literatuur en archieven en gingen zelf op reis. Hun ontdekkingen zijn verrassend…

Een spannend verhaal over mensen, vogels, landschappen en culturen, op de vleugels van de steppekiekendief. Vogels verbinden mensen, wereldwijd.
Een glorieus boek over de onbegrensde gezichtseinders van de steppekiekendief. - Gerard Ouweneel
Een meeslepende, liefdevolle en steeds verrassende speurtocht naar de lotgevallen van deze raadselachtige soort. De dwarsverbanden tussen continenten en landschappen en de onderlinge afhankelijkheid van alles blijven adembenemend! - Geert Groot Koerkamp (Rusland correspondent)

Op de Sovondag, zaterdag 26 november 2022, wordt Elvira Werkman geïnterviewd over dit onderwerp. **Meer info >>**

Crowdfunding campagne - Help mee!
Doel: boek + film!
Help mee een prachtige film over de zeldzame steppekiekendief te realiseren! Een vogel die ons een spiegel voorhoudt en een verhaal vertelt. Met dat verhaal, van landbouw, natuur, mens en cultuur, willen we het land in. **Meer info >>**

Steppekiekendief in de Engbertsdijksvenen

Zowel in het voorjaar als in het najaar worden waarnemingen gedaan van doortrekkende en pleisterende Steppekiekendieven. 26 september 2021 heb ik daar deze volwassen man kunnen filmen. Een bijna helemaal witte vogel met zwarte wiebertjes als vleugelpunten.

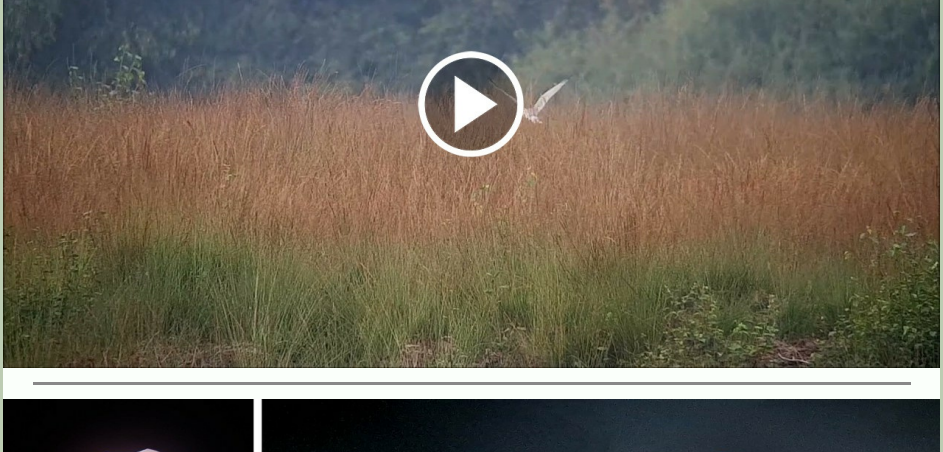

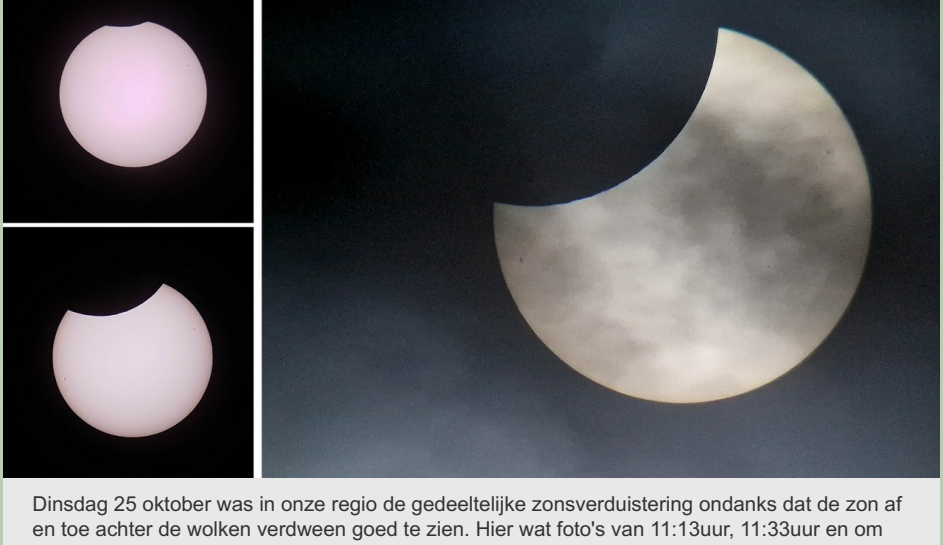

Dinsdag 25 oktober was in onze regio de gedeeltelijke zonsverduistering ondanks dat de zon af en toe achter de wolken verdween goed te zien. Hier wat foto's van 11:13uur, 11:33uur en om 11:58uur toen de bedekking al bijna 22% was.
(Foto's Gerrit Schepers)

Uitnodiging Natura 2000

LTO Noord organiseert op 10 november a.s. een inloopbijeenkomst over de maatregelen rondom het gebied.

Donderdag 10 november 2022
Tussen 16.00 uur en 21.00 uur
Dorpshuis 't Witte Kerkje, Gravelandweg 18 in Bruinehaar
LTO Noord werkt, in opdracht van de provincie Overijssel, aan het behouden en herstellen van de natuurwaarden in het Natura 2000 gebied de Engbertsdijksvenen.

Wilt u graag meer informatie over deconcept maatregelen rondom het natuurgebied? Wilt u inzicht in de effecten van de maatregelen op de natuur, woningen en landbouw? Wilt u meer weten over de procedure rondom het ruimtelijk plan: het Provinciaal Inpassingplan (PIP)? Dan bent u van harte welkom op de inloopbijeenkomst.

U kunt vrij binnen komen lopen tussen 16.00 uur en 21.00 uur. Mocht u op dit tijdstip niet kunnen komen en u heeft toch vragen, neem dan contact op via planvormingengbertsdijksvenen@gmail.com of rechtstreeks met de omgevingsmanager Richard Jansink via rjansink@ltonoord.nl.

Natuurbeheerders in de Engbertsdijksvenen tijdens de pauze

HOOGVEENHERSTEL
Engbertsdijksvenen

In en om de Engbertsdijksvenen staat de komende tijd nog veel te gebeuren. Om op de hoogte te kunnen blijven is een speciale website beschikbaar. Bekijk de site via deze link

---

Heeft u iets bijzonders gezien en wilt u dit delen met de lezers van de nieuwsbrief? Stuur dan een kort bericht met evt. een foto (jpeg) als aparte bijlage naar de redactie
Dat kan via het mailadres: vriezenveen.knnv@gmail.com

Mocht je deze gratis nieuwsbrief doorgestuurd krijgen aarzel niet je zelf vrijblijvend op te geven zodat je hem zelf ook krijgt.
Dat kan via deze link of maak gebruik van de QR code hiernaast.

De KNNV afdeling Vriezenveen kent zowel KNNV-leden als excursieleden/donateurs. Ze organiseert jaarlijks wandelingen, landschap-, planten-, vogel-, insecten- en paddenstoelenexcursies. Verder worden lezingen gehouden. De afdeling doet inventarisatiewerk en verwerkt de gegevens in rapporten.
De afdeling heeft werkgroepen voor: vogels, natuurbescherming, landschapsbeheer, "Vriezenveen schoon", natuurfotogroep -en "Educatieve Kruidentuin". De laatste is gelegen achter sportcentrum De Stamper te Vriezenveen-Midden. En er is nog een Natuurjongeren programma voor de jeugd van ca. 11 tot 16 jaar.

link naar onze site: vriezenveen.knnv.nl

Deze e-mail is verstuurd aan {{email}}.• Als u geen nieuwsbrief meer wilt ontvangen, kunt u zich hier afmelden. • U kunt ook uw gegevens inzien en wijzigen. • Voor een goede ontvangst voegt u webmaster@vriezenveen.knnv.nl toe aan uw adresboek.

Laposta